

K NĚKTERÝM ZKUŠENOSTEM Z OPERAČNĚ STRATEGICKÉHO CVIČENÍ ŠTÍT-84

Více než půl roku už uplynulo od ukončení operačně strategického cvičení vojsk Spojených ozbrojených sil Štít-84. To je dostatečně dlouhá doba k tomu, abychom se s jistým časovým odstupem mohli vrátit k jednotlivým obdobím cvičení a reálně zhodnotit jeho přínos k řešení nových otázek operačního umění a taktiky.

Cvičení Štít-84 po mnoha stránkách bylo jedinečné. Ať už máme na mysli rozsah účasti spojeneckých štábů a vojsk, časový a prostorový rozmach cvičení nebo množství a závažnost řešených operačních a operačně taktických úkolů či jiné ukazatele. Cvičení významně přispělo k prohloubení bojového přátelství, vzájemné spolupráce a k zkvalitnění součinnosti velitelů, štábů, politických orgánů a vojsk bratrských armád Varšavské smlouvy. Plným právem bylo ze všech těchto hledisek vysoce kladně hodnoceno zúčastněnými ministry obrany a představiteli armád členských států Varšavské smlouvy i vedoucími funkcionáři velení Spojených ozbrojených sil.

Plukovník Ing. Zdeněk Svatoš

OPERAČNÍ UMĚNÍ

V oblasti operačního umění, jak bylo konstatováno v rozboru ministra národní obrany ČSSR, cvičení znamenalo další krok k prohloubení znalostí a návyků velitelů a štábů v přípravě a vedení obranných i útočných operací na počátku války. Velitelé a štáby se dále zdokonalili v současném plánování obranných i útočných operací a při upřesňování rozhodnutí bezprostředně před zahájením boje správně volili variantu činnosti, která odpovídala vzniklé situaci, tj. především úrovni dosažené bojové pohotovosti a stavu operačního rozvíjení sil a prostředků stran k době rozpoutání nepřátelské agrese.

V dalším bude potřebné zkušenosti získané ze cvičení Štít-84 v současném plánování a přípravě operací dále rozvíjet. Vstup našich vojsk do války a zahájení bojové činnosti **plánovat variantně** i v rámci operace jednoho druhu s ohledem na sílu uskupení, nejrůznější možné způsoby a dobu zahájení agrese pravděpodobným nepřítelem.

Při realizaci uvedeného požadavku je však nutné důsledně dodržovat **zásadu**, že čím složitější je plán, tím prostší a jednodušší musí být vlastní činnost a manévry vojsk. Prakticky skloubit oba uvedené požadavky je obtížné, ale možné. Předpokládá to při plánování různých variant zahájení války a úkolů vojsk na jejím počátku (pokud možno) vycházet z jediného schématu navazujících činností vojsk od uvádění do bojové pohotovosti až po zaujetí plánované operační sestavy a přechod k plnění stanovených úkolů. S tím, že z tohoto řetězu činností může být kterýkoli mezičlánek podle okolností vypuštěn (např. zaujetí prostorů soustředění po bojovém poplachu, nebo operační sestavy, odrážení útoku nepřítele apod.) a vojska na zvláštní signál budou automaticky plynule plnit následující úkoly. Předpokládá to, aby i plánovaná výchozí operační sestava, pokud situace její zaujetí umožní, byla pro různé druhy činností vojsk při zahájení nepřátelství v podstatě stejná a v dalším umožňovala vedení obranné nebo útočné operace (boje) podle konkrétní situace bez většího přeskupování sil a prostředků.

Obdobně je zapotřebí řešit i otázky **zvyšování úsilí** vojsk v závislosti na postupném dosahování plné bojové pohotovosti v období před nebo v průběhu prvních dnů války. Vyžaduje to vytvářet operační (bojové) sestavy vojsk tak, aby umožňovaly, i při nedokončeném rozvinutí k době zahájení nepřátelství, vedení bojové činnosti silami a prostředky stále bojové pohotovosti a v dalším zesilování operační sestavy a zvyšování úsilí na rozhodujících směrech (v prostorech) přisunem vojsk z hloubky bezprostředně po jejich uvedení do bojeschopného stavu.

Je zřejmé, že tyto požadavky na plánování a přípravu operací jsou vysoce náročné na úroveň připravenosti, organizaci a metodiku práce velitelů a štábů v přípravném období. I při splnění těchto podmínek je však nutné počítat na **přípravu operací s delším časem**, než jsme dosud byli zvyklí a přizpůsobit tomu i metodiku provádění a řízení operačních a operačně taktických cvičení. Předběžně, vycházíme-li ze získaných zkušeností, můžeme počítat s tím, že na stupni svazu si příprava operací v plném rozsahu (přijetí rozhodnutí, vydání úkolů podřízeným, plánování, organizace součinnosti a všestranného zabezpečení) při optimální organizaci práce velitelů a štábů **vyžádá minimálně 3—4 dny**. Připočítáme-li k tomu další čas, potřebný na upřesnění rozhodnutí a s tím spojené dokončení plánování buď obou, nebo spíše už jen jedné operace na základě konkrétní situace bezprostředně před zahájením nepřátelství (přibližně 1,5—2 dny), pak při obvyklé době trvání cvičení tohoto druhu by buď vůbec nezbyl, nebo by bylo jen málo času na všechny další, neméně důležité učební otázky, které se zabývají dynamikou bojové činnosti v průběhu operací.

Zde jsou možná dvě východiska.

Za prvé — omezit množství učebních otázek plánovaného zaměstnání jen na ty, ve kterých chceme jeho účastníky zdokonalit, např. příprava a vedení jedné operace (obránné nebo útočné), zahájení a vedení bojové činnosti apod. Přitom si však musíme být vědomi toho, že připravujeme cvičícího velitele a štáb jen ve vybraných otázkách a že by tedy bylo nutné plánovat další

čas na jejich komplexní procvičení podle soudobých požadavků. To znamená, že tato forma je účelná jen u dílčích zdokonalovacích zaměstnání (návčiků).

Druhá možnost, použitelná především u operačních velitelsko-štábních cvičení nebo série postupně na sebe navazujících štábních návčiků, spočívá v tom, že v období přípravy cvičení (na prvním komplexním štábním návčiku) příslušný velitel a štáb na základě obdrženého úkolu zpracuje úplné plány obou operací a vlastní cvičení potom už bude uskutečněno podle dosud obvyklého schématu, tj. upřesnění rozhodnutí a plánu (nebo jeho přepracování) konkrétní operace s ohledem na vývoj situace a v dalším následuje procvičení plánovaných učebních úkolů z období zahájení a vedení operace. Kladem tohoto způsobu je, že zabezpečuje přípravu velitele a štábu v plném potřebném rozsahu a měl by tedy zřejmě najít uplatnění při plánování uceleného cyklu operační přípravy velitelů a štábů na každý výcvikový rok.

Organizace a výzbroj vlastních vojsk i pravděpodobného nepřítele byla při cvičení Štít—84 zvolena tak, aby odpovídala reálné perspektivě nejbližších let.

Vyhodnocení rozhodnutí cvičících a připravené propočty svědčí o tom, že velitelé a štáby jsou schopni správně a reálně **plánovat a řídit bojovou činnost vojsk** s použitím všech soudobých bojových prostředků, s vedením mohutných úderů a paleb na vojska a objekty nepřítele od samého počátku nepřátelství. Hlavním předpokladem k tomu je dovedná organizace a využití průzkumu všeho druhu k včasnému získání nezbytných údajů o cílech, s důrazem na objekty, které je nutné ničit v prvním pořadí.

Pokud jde o otázky efektivního **palebného ničení** nepřítele, cvičení znovu potvrdilo, že v úsilí o zabezpečení palebné převahy nad ním, kromě soustředění paleb a úderů na rozhodujících směrech (prostorech) v určité době, je nutné hledat možnosti podstatného zkrácení doby potřebné k zahájení palby (vedení úderu) na cíl od okamžiku jeho zjištění. V soudobých podmínkách, kdy většina palebných prostředků je vysoce pohyblivá a zpravidla mění palebná postavení bezprostředně po palebném přepadu (úderu), otázka jejich efektivního ničení je především otázkou času (tj. včasnosti) vedení palby (úderu) na zjištěný cíl. Z toho jednoznačně vyplývá požadavek maximálního zkrácení doby potřebné na předání a vyhodnocení zpráv průzkumu, přijetí rozhodnutí na zničení cíle a vydání povelu k palbě nebo vedení úderu postupně až do úplné automatizace tohoto procesu. Řádově by zde nemělo jít o hodiny ani desítky minut, ale jen o minuty.

Další zkušenosti jsme získali v otázkách **organizace a vedení obranných operací** svazů na počátku války. Potvrdilo se, že přijetí správného rozhodnutí pro obranu je podmíněno hlubokým ujasněním úkolu a všestrannou analýzou s důrazem na situaci a zámysl nepřítele, zhodnocení bojových možností vlastních vojsk a podmínek terénu. Ukázalo se, rovněž, že obrana musí být vysoce aktivní, odolná proti úderům prostředků vzdušného napadení a pozemních vojsk nepřítele, členěná do hloubky, aby zabezpečovala narůstání odporu a ničení úderných uskupení až do úplného vyčerpání jeho sil a prostředků a zastavení útoku. Důležitou úlohu v obranné operaci má dovedná organizace paleb a úderů všeho druhu na vojska a objekty nepřítele (komplexního palebného ničení), sladěných s činností vojsk a zátarasy, počínaje přístupy k obraně, v období rozvinování vojsk a sil nepřítele, při boji o udržení hlavního a dalších pásem obrany a rovněž při vedení protizteči a protiúderů našich vojsk.

Protizteče a protiúder proti nepříteli, který se vklíní do vlastní obrany, jsou nejvyšším projevem aktivity obrany. Vyžadují, při dodržení principu

soustředění hlavních sil k obraně rozhodujících prostorů (směrů), účelné členění sil a prostředků bránících se vojsk do hloubky, promyšlený manévr palbou (úderů) a zálohami na směry útoku nepřítele k zastavení postupu jeho úderných uskupení a současně vytvoření silných druhých sledů, které zabezpečují dosažení rozhodné převahy sil nad nepřítelem na směru plánovaného protiúderu a jeho zničení. Úspěch protiúderu kromě toho závisí na volbě nejvýhodnějšího směru a doby jeho vedení a na efektivním využití všech dostupných sil a prostředků ke komplexnímu palebnému ničení nepřítele při zahájení a v průběhu protiúderu. Jeho cílem, v závislosti na celkové situaci a bojových možnostech vlastních vojsk i nepřítele, může být buď rozhodné oslabení úderného uskupení a znemožnění dalšího postupu nepřítele, ev. s obnovením situace (předního kraje obrany, státní hranice apod.), nebo v nejpříznivějším případě protiúder může být veden s cílem zničit vklínivšího se nepřítele a přejít hlavními silami do útoku.

V poměrně širším měřítku než dosud byly při vedení obranné operace při cvičení Štít—84 využívány k boji s pronikajícími obrněnými uskupeními nepřítele **bojové vrtulníky**. Osvědčily se jako velmi operativní a účinný prostředek ničení bodových pohyblivých cílů na letišti. Současně se však potvrdilo, že je zapotřebí dále zdokonalovat a zvládnout taktiku jejich bojového použití s důrazem na dosažení překvapení při přeletu do prostoru bojové činnosti a vedení palebných úderů na určené cíle. Prakticky to znamená cvičit osádky ve skrytém přiblížování k cíli v přízemních výškách s využitím krytu terénních předmětů a tvarů, poté nabrat výšku, provést odpálení a opět přízemním letem se vrátit na určené letiště (startovací plochu). Nedodržení tohoto principu by mělo v bojovém nasazení za následek zbytečné ztráty na lidech a technice.

V otázkách vedení **útočných operací** svazů cvičení Štít—84 rovněž přineslo řadu zkušeností a poznatků, které si zaslouží naši pozornost a využití v další přípravě velitelů a štábů, zvláště ve vedení a rozvíjení útočné operace v hloubce.

V tomto důležitém období útočné operace je nutné bojovou činnost vést s maximální rozhodností, při výrazné převaze sil a prostředků nad nepřítelem na směru hlavního a dalších úderů. To předpokládá v jejím průběhu uskutečňovat široký manévr vojsky z hloubky i podél fronty s cílem využít každý, i dílčí úspěch k rozvíjení útoku.

Závěry ze cvičení rovněž potvrdily, že v soudobých podmínkách nabývají na novém obsahu pojmy **obchvat a obejití** nepřítele. Tyto druhy manévru, které mají za cíl kombinací čelních úderů s úderů do boku a týlu nepřítele rozčlenit uskupení jeho vojsk, narušit jejich sestavu a ničit je po částech, patří ke klasickým formám a byly používány ve většině válek a operací i v minulosti. Až do nedávné doby byly však převážně uskutečňovány jen jako manévr části sil pozemního vojska. Současné armády svou výzbrojí a technickou vybaveností mají možnost, s využitím charakteru soudobých operací vedených převážně na směrech, častěji než dříve vytvářet a využívat mezery v obraně nepřítele k rychlému pronikání do hloubky jeho sestavy a vedení překvapivých úderů do boků a týlu. Tomu napomáhají i nové prvky operační sestavy svazů — operační manévrovací skupiny, určené k vedení boje v týlu nepřítele. Navíc — množství a vysoké technické parametry letectva a vrtulníků umožňují překvapivě a efektivně kombinovat obchvat (obejití) po zemi s obchvatem ze vzduchu hromadným vysazením vzdušných výsadek různého druhu do nej-

citlivějších míst (prostorů) nepřátelské sestavy. Zvládnutí přípravy a uskutečňování obchvatu nepřítele v širokém měřítku (kombinovaným způsobem po zemi a ze vzduchu) klade vysoké nároky na velitele a štáby, zvláště z hlediska nepřetržité podpory a zabezpečení vojsk a sil, které provádějí manévry, a rovněž organizace součinnosti mezi nimi i vojsky, jež útočí čelně, s palbami a údery ze vzduchu. Problematika hromadného použití vzdušných výsadků v nejdůležitějších obdobích vševojskové operace, v omezeném časovém úseku, podle jednotného zámyslu i plánu a v přímé návaznosti na úkoly, které plní hlavní uskupení pozemního vojska, bude vyžadovat další studium a rozpracování v praxi operační přípravy velitelů a štábů.

Značný význam pro rozvíjení útočné operace do hloubky a uchování bojeschopnosti útočících vojsk, při respektování hlavních zásad vedení útoku, bude mít v současných podmínkách i rychlé **překonání a ovládnutí** přirozených přírodních překážek, jako např. rokádních vodních toků, horských zalesněných masívů apod. na směrech postupu našich vojsk. Je nutné počítat s tím, že nepřítel se bude snažit s jejich využitím zpomalit nebo zastavit útok našich úderných uskupení, vytvořit předpoklady k nahromadění útočících vojsk na přístupech k nim a efektivně je ničit. To vyžaduje už při plánování útočné operace (na základě důkladného zhodnocení terénu) vyhodnotit terénní čáry, které by mohl nepřítel s tímto cílem připravovat i využít a předem plánovat způsob jejich rychlého překonání a ovládnutí bez zpomalení postupu vojsk. Jak potvrdilo cvičení Štít—84, je výhodné činností operačních manévrovacích skupin a použitím vzdušných výsadků při současném vedení úderů a palb na druhé sledy a zálohy nepřítele, předcházet ho v ovládnutí prostorů (objektů), které umožňují rychlé překonání překážky vojsky útočícími čelně a udržet je až do příchodu hlavních sil. Spolu s tím plánovat včasný manévry a posílení vojsk nezbytnými prostředky k rychlému překonání překážky (ženijní přepravní, k odtarasování a obnově komunikací apod.). Pokud by nepřítel v průběhu operace obsadil terénní překážky a zdržel postup našich vojsk, musí velitelé a štáby pružně reagovat na vzniklou situaci a přijímat všechna opatření k tomu, aby nedošlo k nahromadění vojsk v určitém prostoru a jejich zničení nepřítelem s použitím soudobých vysoce účinných palebných prostředků a letectva. V první řadě je k tomu zapotřebí v průběhu útoku promyšleně sladovat přesuny druhých sledů, záloh, raketového vojska a dělostřelectva a týlů všeho druhu s postupem vojsk prvního sledu. V každém případě nepřipustit zhuštění sestavy vojsk a současně organizovat jejich spolehlivou obranu proti úderům nepřítele ze vzduchu. Souběžně s tím řešit přenesení úsilí na jiný směr, kde se projevil úspěch; v krajním případě, není-li jiná možnost, průlom nepřátelské obrany a pokračování v útočné operaci.

V souladu s platnými principy byly na cvičení řešeny otázky použití **operačních manévrovacích skupin** svazů. V některých případech se setkáváme s určitým nepochopením jejich úlohy a místa v útočné operaci, zvláště při přijímání rozhodnutí o směru (prostoru) a době jejich zasazení. Operační manévrovací skupina svazu je předurčena k rychlému proniknutí do hloubky a vedení samostatné vysoce manévrové bojové činnosti v týlu hlavních sil nepřítele v odtržení od vojsk prvního sledu, které útočí čelně. Aby operační manévrovací skupina mohla úkoly úspěšně splnit, musí být zasazována do sražení na směr největšího úspěchu našich vojsk, po zničení hlavních sil a překonání souvislé obrany svazků prvního sledu a armádních sborů nepřítele, do vzniklých mezer v sestavě jeho vojsk. V žádném případě by nemělo dojít k tomu,